

1

Wachten is niet Anna's sterkste punt. En dit wachten op god-weet-wat-nóú-weer al helemaal niet. Haar vingertoppen roffelen op de vensterbank, haar voorhoofd maakt een vochtige plek op het raam. Klokslag tien uur hebben ze hem naar de bushalte vlak voor het instituut gebracht en dat telefonisch gemeld: 'Ja, de medicijnen zijn mee,' en de boodschap 'Rechtstreeks naar huis' is hem van alle kanten ingeprent.

Hij zou er allang moeten zijn: het is precies tien minuten lopen via zijn al jaren vastliggende route vanaf de eindhalte voor het Centraal Station naar huis.

Ze kijkt naar links, ze kijkt naar rechts, geen levend wezen te bekennen. In slakkengang slepen de seconden zich voort.

Zondagse rust hangt als een voile over het straatje. Een merel ontdekt wat lekkers op de verlaten rijweg. De wind draagt klanken van een kerkklok aan. Hier klinkt het verkeersgedruis alleen vanuit de verte door. Hier gebeurt nooit iets bijzonders, zou je denken. Was het maar waar, verzucht Anna. Vanmiddag, bijvoorbeeld, zou het hier in plaats van een innig samenzijn wel eens een middagje superstress voor deze autistenmoeder kunnen worden.

Hoe lang zal ik daar nog tegen opgewassen zijn, vraagt ze zich voor de zoveelste keer af. Die eeuwige onzekerheid, die strijd tussen wat ik voor hem wil en wat goed voor hem is. Ze

gunt hem zijn vrijheid zo. Hij heeft er zo zijn best voor gedaan. Haar hart smelt als ze ziet hoe trots en zelfverzekerd hij op deze voor hem onbegrijpelijke planeet rondstapt, totdat hij ineens weer alle grenzen overschrijdt in een dwanghandeling zó absurd dat die wel ingefluisterd lijkt door een saboterend sterrenstelsel. Weg trots, weg waardigheid. Huilend ziet hij toe op wat hij nu weer heeft aangericht.

De onderhand volwassen Willem is een diepgestoorde klasieke autist.

Vlak voor zijn tweede levensjaar keerde hij in zichzelf en verdween, als een konijntje terug de hoed in. Weg, opgezogen in een omgekeerd heelal. Verdwenen zoals Alice naar Wonderland.

Uit een omhelzing vloeide hij weg als water. Lukte het haar zijn blik te vangen, dan keek ze in een huiveringwekkend niets.

‘Hij huilt wel veel, hè,’ zei de buurvrouw; een eufemistisch statement over het onophoudelijk gegil en gekrijs dat door merg en been en blijkbaar ook door muren ging. Voor de rest zat hij stil waar hij werd neergezet, in geluidloze eenzaamheid, op wat snerpende gillen na. Zou hij doof zijn? Hij scheen zelfs zijn naam niet te horen... Nee, toch niet, bij gesis of getik keek hij wél. Zou hij blind zijn? Zijn lege oogjes leken dwars door haar heen te kijken. Nee, toch niet, hij glimlachte tegen elke lantaarnpaal.

Onverstoorbaar strooide hij zand op zijn emmertje en legde het schepje in een strakke rij met andere voorwerpjes.

‘Een laagfunctionerende autist,’ zeiden de deskundigen, ‘maar laten we dat etiket er vooral niet opplakken, anders pinnen we hem er zo op vast.’

‘Heeft hij zonder etiket dan betere kansen, dokter?’

‘Nee, dat nou ook weer niet. Autisme is, hoe dan ook, ongeheelbaar.’

Onbereikbaar in zijn mysterieus universum zat de schat rijtjes te maken. Rijtjes van alles wat hij te pakken kreeg. Rijtjes knuffels. Rijtjes blokken. En ten slotte: rijtjes autootjes en nog meer rijtjes autootjes.

Zijn liefste autootjes droeg hij overal mee naartoe, zoveel hij maar kon vasthouden tussen zijn toen al opmerkelijk lange, sierlijke vingers, plus nog zo veel mogelijk in de palmen van zijn handjes verborgen. Een circusnummer was er niets bij.

Jaar in jaar uit zocht Anna wegen die zouden leiden naar de oplossing van het raadsel, jaar in jaar uit werd ze heen en weer geslingerd tussen hoop en wanhoop.

Tallose wetenschappers en praktijkdeskundigen houden haar gezelschap in de boekenkast. Kijk, daar staat bijvoorbeeld de hoogfunctionerende autist Temple Grandin, ‘in het echt’ een beetje vreemde, hoekige, houtherige Amerikaanse dame in stijve kleren, die, vroeger net zo gebrekkig sprekend als Willem, zich wonder boven wonder uit het stadium van zandstrooien had weten te ontwikkelen tot professor in de psychologie en de dierkunde. Als iémand autisme zou kunnen doorgronden en verwoorden dan zou zij dat toch wel zijn, dacht Anna, met rooie oortjes lezend hoe Temple het autistisch brein vergeleek met een volstrekt chaotisch postkantoor.

Het domein van de president-directeur is de grote hersenschors, bovenin. Maar helaas zijn door een ongelukkig toeval alle verbindingen met de onderliggende afdelingen geheel of nagenoeg verbroken: die met de frontale lob, die met de amygdala, met de hippocampus. En om het nóg erger te maken functioneren ook de verbindingen tussen de verschillende ‘afdelingen’ niet of nauwelijks.

De ‘telefoon’ is gestoord, de e-mail doet het niet, de hele be-rading is kapot of helemaal verkeerd aangelegd. En dan den-

deren alle indrukken van buitenaf, al die flitsende informatie uit die lawaaiige, onbegrijpelijke buitenwereld, ook nog eens ongefilterd naar binnen, in wat toch al een reddeloze chaos is.

Wat moest zij dan nog als moeder? Hoe kreeg ze in dit nog zo vormbare brein dat hele zaakje zo gereorganiseerd dat het tenminste weer, al was het alsjeblijft maar een heel klein beetje, werkte zoals het de bedoeling was? Kon ze maar begrijpen hoe het allemaal zo in de war is geraakt en waarom dat tegen het tweede levensjaar pas duidelijk wordt, toevallig ook de periode waarin de spraak op gang zou moeten komen. Wie het weet mag het zeggen.

Iemand als Temple Grandin weet het maar kan er voor zichzelf niet veel meer aan doen dan grondig bestuderen hoe de mensen om haar heen met elkaar en met de buitenwereld omgaan en dat proberen te imiteren. Een kunst op zich, want zelfs deze grote geleerde ziet de werkelijkheid anders, zodat zelfs zij de plank voortdurend mislaat.

De 'normale' wetenschappers zouden het raadsel maar al te graag oplossen. Zodra er maar een sprankje hoop gloort, komen zij aandragen met alweer een nieuwe hypothese, die een zoveelste therapie ontketent. Het ene artikel na het andere verschijnt. Maar niemand die het weet. Steeds nieuwe wetenschappelijke onderzoeken brengen alleen maar losse feiten aan het licht. Zo zouden autisten geboren worden met een kleiner hoofd, dat bij metingen veertien maanden later ineens veel groter blijkt te zijn dan dat van 'normale' kinderen van die leeftijd. Een extreme hersengroei dus, juist in dat eerste levensjaar, waarin de 'bedrading' zich organiseert.

Zou Willem daarom zoveel gehuild hebben? Zou hij pijn gehad hebben? Die snelle rukjes van zijn hoofd, dat flitsen van zijn pupillen, toen? Dat wapperen met zijn handjes?

Maar op de fotootjes die hij bij zijn adoptie meekreeg, was daar helemaal niets van te zien.

Toen ze het onderzoek tevoorschijn googelde, kwam er een ondergesneeuwde restrictie tevoorschijn: lang niet alle babytjes met een snel groeiend hoofd worden autistisch.

Nee, dit stomme wachten is helemaal niks voor Anna. ‘Laten we het maar zo leuk mogelijk maken,’ mompelt ze, en met een mok koffie in de ene en de krant in de andere hand wurmt ze zich langs de voordeur en installeert zich op het bankje. Dan maar van een nood een deugd maken en in het zonnetje wachten. Hem gaan zoeken heeft geen zin; ze weet immers niet van welke kant hij komt als hij het weer eens in zijn bol heeft en van zijn vaste route afwijkt.

Dan toch, plotseling – Anna’s hart slaat een slag over – verschijnt zijn wonderbaarlijk silhouet, strak in het zwart gehuld. Twee reusachtige zwarte geluiddempers aan weerszijden van zijn hoofd moeten hem beschermen tegen het bombardement van geluidsprikkels dat ongefilterd zijn autistenbrein bestormt, als een onverdraaglijke herrie, alsof alle zenders van de radio tegelijk en keihard aanstaan. Behalve die kunstmatige filters, die de bij hem ontbrekende zeef voor sensorische prikkels moeten compenseren, valt de argeloze voorbijganger niets bijzonders op: een grote, goedgebouwde man, met brede schouders, smalle heupen, licht kalend al... nou ja, met wel een beetje vreemd loopje met die zevenmijlsstappen, licht naverend op zijn tenen, breed zwaaiend met zijn armen. Beetje Marokkaans lijkt hij wel, nee toch niet.

Je blik moet echt wel iets langer blijven hangen wil je de ongelijke verhouding tussen zijn lange, elegante handen en zijn opmerkelijk kleine voeten opmerken, laat staan de gaten in de zijkanten van zijn schoenen, waar hij een begerenswaardig chique, maar in zijn geval zenuwslopend rood merkje uit-

geknipt heeft. Maar ondanks deze dingen zou je hem niet indelen bij de categorie ‘zwerfers’.

Hij heeft een mooi zwart jack aan, met daaronder een uitgewoonde joggingbroek, die de dagelijkse strijd tegen de wasmachine weer eens gewonnen heeft en gebruikt ruikt, bijeengehouden door een zwart koord in plaats van het onverdraaglijke witte elastiek dat hij er uitgeknipt heeft. ‘Maar je zít dat witte elastiek toch niet, Willem, waarom doe je dat nou?’

‘Omdat doet pijn.’

Hij loopt de drie treden van het stenen stoepje op en daar staat hij dan met zijn ontroerende gezicht.

‘Daar is Willem is er weer,’ zegt hij stralend. ‘Bij mama op visite. Alleen gegomen, met bus.’

Vanuit de diepste diepte raast een golf van trots en liefde door haar heen, tot in haar vingertoppen die hem nu moeten aanraken. Godzijdank kan ze haar ontroering kwijt: al heel lang verdraagt hij haar handen om zijn hoofd.

Kus.

Kus.

‘Jij bent helemaal alleen met de bus gekomen. Wat goed, Willem. Wat een grote man ben je toch geworden.’

‘Jij niet gepikt,’ bezweert hij vervolgens met iets te grote ogen, waarin duidelijk te lezen staat dat deze man die niet kan liegen iets ongedaan probeert te maken.

Jezusmina. Laat het niet waar wezen. Zou het daarom zo lang geduurd hebben voor hij kwam opdagen? Zou hij een omweg gemaakt hebben naar iets waar hij sinds hun vorige wandeling op gefixeerd is geraakt en gebleven?

‘Toch even controleren, Willem.’ En ja hoor. Vlak boven het enkelelastiek van zijn joggingbroek houdt zich een Volvo-embleem schuil.

Daar heb je het weer, denkt Anna, daarom krijgt niemand hem die afgetrapte joggingbroek van zijn kont gepraat, zelfs